

این کتاب با حمایت
معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
به چاپ رسیده است

حیدر، اسد، ۱۹۱۱-۱۹۸۰ م
امام صادق (ع) و مذاهب اهل سنت / اسد حیدر؛ مترجم: سید محمد صادق محدث...
قم: انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب، ۱۳۹۰.
۴۳۹ ص - (دانشگاه ادیان و مذاهب: ۸۱)

ISBN: 978-964-8090-90-1 شابک دوره
ISBN: 978-964-8090-82-6 جلد اول
ISBN: 978-964-8090-83-3 جلد دوم
ISBN: 978-964-8090-84-0 جلد سوم
ISBN: 978-964-8090-85-7 جلد چهارم
ISBN: 978-964-8090-86-4 جلد پنجم
ISBN: 978-964-8090-87-1 جلد ششم
ISBN: 978-964-8090-88-8 جلد هفتم
ISBN: 978-964-8090-89-5 جلد هشتم

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.
هر جلد مترجم متفاوت دارد.
نمایه.

۱. جعفر بن محمد (ع)، امام ششم، ۸۳-۱۴۸ق. سرگذشت نامه. ۲. شیعه
امامیه - دفاعیه و ردیه ها. ۳. اهل سنت - دفاعیه و ردیه ها. الف. محدث،
سید محمد صادق، مترجم. ب. دانشگاه ادیان و مذاهب. ج. عنوان.

۲۹۷/۹۵۵۳

BP ۴۵ / ح ۹ الف ۸۰۴۱

۱۳۹۰

۲۳۶۳۱۳۸

کتابخانه ملی ایران

اسد حیدر
با مقدمه علامه سید جعفر مرتضیٰ عاملی
ترجمه سید محمد صادق محدث

کاری از حلقه ترجمه مرآت

انتشارات
دانشگاه ادیان و مذاهب

۹۱

امام صادق علیه السلام و مذاهب اهل سنت (جلد هشتم)

- مؤلف: اسد حیدر
- مترجم: سید محمد صادق محدث
- سرویراستار: احمد شهدادی
- ناشر: انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
- نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۰
- چاپ: نگارش
- شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
- قیمت دوره ۸ جلدی: ۶۰۰۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۰۹۰-۸۹-۵
- حق چاپ و نشر محفوظ است.

● مراکز پخش:

تهران، خ حافظ، نرسیده به چهارراه کالج، نیش کوچه بامشاد، شماره ۴۰۹،
پکنا پخش کتب اسلامی و انسانی) تلفن: ۵ - ۸۸۹۴۰۳۰۳ (۰۲۱)
قم، پردیسان، روبه روی مسجد امام صادق (ع)، دانشگاه ادیان و مذاهب.
تلفن: ۱۳ - ۲۸۰۲۶۱۰ (۰۲۵۱)، نمابر: ۲۸۰۳۱۷۱ (۰۲۵۱)

www.urdu.ac.ir press@urdu.ac.ir www.adyan-eshop.ir

فهرست مطالب

نگاهی به زندگی امام صادق علیه السلام ۱۵	
بخشی از زندگانی حضرت ۱۷	
ولادت امام علیه السلام ۲۰	
مادر امام علیه السلام ۲۰	
کنیه و القاب آن حضرت ۲۴	
صفات آن حضرت ۲۳	
نگاهی به رخداد های دوران امام صادق علیه السلام ۳۱	
دعوت غلات ۴۳	
بخشی از سیره و رفتار امام صادق علیه السلام ۵۱	
دانشکده امام صادق علیه السلام ۸۴	
امام صادق علیه السلام در برابر حاکمان ستمگر ۱۲۳	
مرحله قیام و مرحله دعوت ۱۳۶	
امام زین العابدین علیه السلام ۱۴۰	
امام باقر علیه السلام ۱۶۵	
قیام های علویان ۱۹۳	
امام مالک بن انس ۲۱۵	
مالک کیست؟ ۲۱۷	

۲۱۸	دوره مالک و علم او
۲۲۳	مالک در میان امویان و عباسیان
۲۴۳	موطأ مالک
۲۴۵	سیره مالک
۲۵۴	وفات مالک
۲۵۴	فرزندان و نسل مالک
۲۵۷	امام شافعی
۲۵۹	نسب شافعی
۲۶۲	کسب علم
۲۷۰	حدیث و تعقل
۲۷۷	انتقال به مصر
۲۸۳	ادب و شعر شافعی
۲۹۳	وفات شافعی
۲۹۴	فرزندان شافعی
۲۹۵	فرزندان و نوادگان امام صادق علیه السلام
۲۹۷	فرزندان امام علیه السلام
۲۹۸	علی بن جعفر (رضی الله عنه)
۳۰۱	فرزندان علی بن جعفر علیه السلام
۳۰۲	محمد
۳۰۵	عبدالله
۳۰۶	اسحاق
۳۰۷	امام موسی بن جعفر علیه السلام
۳۰۹	ولادت آن حضرت
۳۱۶	حکمت‌ها و موعظه‌های امام موسی بن جعفر علیه السلام
۳۲۲	فرزندان امام موسی بن جعفر علیه السلام
۳۲۳	اسماعیلیان و امامت

۳۴۳	اسماعیلیان و امامت
۳۷۶	دولت فاطمیه
۳۸۱	حاکم بامرالله
۳۹۳	چکیده
۳۹۹	الهفت و الاضله
۴۰۹	گفتار پایانی
۴۱۵	نمایه ها

بسم الله الرحمن الرحيم

ستایش خدای را که ما را به دین خود هدایت کرد و بر راه خود ثابت قدم نمود و صلوات بر محمد صلی الله علیه و آله، آخرین پیامبر و برترین مخلوق و بر فرزندان پاکش و هر آن که پیروی اش کند و دوستش بدارد.

این هشتمین جلد از کتاب امام صادق علیه السلام و مذاهب اهل سنت می باشد. آخرین صفحات آن را در حالی نوشتم که پیری و بیماری آزارم می دهد و دوری از وطن لحظه به لحظه موانع را در راه تألیف و تحقیق افزون می سازد. همچنان پایدار ماندم تا با قدرتی تحلیل رفته و ذهنی از پا افتاده آن را به پایان رساندم. ایمان دارم که ناتوانی بدن و کندی ذهن همراه با ایمان، توانی وصف ناپذیر می آفریند؛ چرا که امام صادق علیه السلام فرمودند: «مَا ضَعَفَ بَدَنٌ عَمَّا قَوَّيْتُ عَلَيْهِ النَّيَّةَ»؛ آنچه انسان حقیقتاً قصد انجامش را داشته باشد بدن آدمی توانش را دارد.

تنها جلد هشتم نیست که به پشتوانه قصد و نیت صورت پذیرفت، بلکه کتاب های دیگری نیز هست که هنوز به چاپ نرسیده؛ و یا جلد های چاپ شده آن به برخی اضافات و اصلاحات نیاز دارد، همچون کتاب «مع الحسین فی نهضته». البته من در شرایطی هستم که باید بیشتر وقت خود را به مسائل تبلیغی و ارشادی معطوف دارم؛ اما با زمینه هایی رو به روشد که کوشش بسیار می خواهد و تنها قصد قربت به خداوند متعال ارزش چنین زحمتی را دارد نه ظواهر دنیایی و مزدهای مادی.

اگر ذهن در افکاری که بر آن پافشاری می‌کند استراحتی نکند دل به گذشته می‌سپارد، زمانی که غرق در تحقیق و نوشتن بود، روزگار فراغت که خواهان علم با حرص در جست‌وجوی کسب معرفت است. او هر روز کوشش می‌کند تا مواد تحقیقی خود را بیابد و اگر آن را در خانه خود پیدا نکرد به مجامع علمی و مؤسسات می‌رود. سلام بر شهر علم و درودی همراه با آه و اشک و حسرت و صلوات بر امیر المؤمنین (علیه السلام) و صی فرستادهٔ پروردگار جهانیان؛ صلواتی همیشگی تا آن‌که بدن بی‌جانم به خاک مزارش مشرف شود. روزها می‌گذرد و بیماری‌ها و مشکلات افزون می‌شود و عمر رو به پایان است و آرزوی بازگشت هرگز محقق نخواهد شد. رنج بسیاری کشیدم تا جلد هشتم را به پایان برسانم. متوجه شدم در برخی از جلدها و بحث‌ها برخی خطاهای املایی و غیر املایی وجود دارد که البته به ساختار مطلب ضرری نمی‌رساند، در هر حال برای تصحیح آن‌ها کوشش فراوانی کردم؛ چنان‌که در کتاب خطی ما: *الجریمه بین الشرع والقانون* و کتاب *العلوی الثائر* دیده می‌شد.

آخرین سوهای چشمم را در اختیار داشتم؛ اما اکنون از بیماری در رنجم که باعث شده است از دوستان بخواهم تا آن‌ها برایم بنویسند و اگر می‌توانستم همچنان ادامه می‌دادم؛ اما چه کنم که توانی نمانده مگر برای نوشتن چند کلمه، آنچه در میان این خطاها و اشتباهات نظرم را جلب کرد، بیشتر ناشی از اختلاف نسخ بود. امید دارم توانم را بازیابم هر چند در آخرین روزهای آن هستم و خداوند سرپرست موفقیت‌ها است.

این شیوه از نوشتن که من می‌گویم و دیگران می‌نویسند بسیار سخت و طاقت فرساست و نیز جست‌وجو در منابع از طریق دیگران و یا کمک آن‌ها. باید اضافه کنم کتاب‌هایی که همراه من است بسیار اندک بوده و کافی نمی‌باشند. بی‌شک می‌بایست برای قرض گرفتن کتب به کتابخانه‌ها مراجعه شود. در این میان چیزی برای تشکر از

خانواده و دوستانی که مرا در این امر یاری کردند ندارم، جز آن‌که از خداوند توفیق روزافزون بر ایشان خواستارم.

این جلد که اکنون تقدیم حضور خوانندگان می‌شود، بیش از دیگر مجلدات خواستار کوشش و سختی بود و هنگامی که در جسم خود احساس ضعف نمودم - به اقتضای سن - به کارهای دیگری روی آوردم و به تحقیق و تدوین ماده‌ها و اصلیات آن پرداختم؛ زیرا دغدغه مرگ و پایان عمر مرا وادار می‌کند که آنچه از امکانات در دست دارم در میان همه کتاب‌هایم تقسیم نمایم. در جلد هشتم این کتاب به بهترین جنبه‌های زندگی امام صادق علیه السلام پرداختیم و زندگی امام مالک و امام شافعی را نیز بررسی کردیم. پس از آن‌که از زندگی امام ابوحنیفه و امام احمد در جلد هفتم سخن گفتیم، البته در این کتاب برخی از امور که درباره ائمه چهارگانه فراموش شده بود نیز آورده شده و از آن‌جا که مدت زمان حیات امام صادق علیه السلام در دو دوره و حکومت متفاوت بوده، زندگی ایشان پر از رخدادها و تحولات می‌باشد.

زندگی آن بزرگوار در میان دو سیره و شیوه مختلف و متفاوت در نظام امامت و تاریخ اهل بیت علیهم السلام واقع شده که بخشی از آن وابسته به زندگی امام سجاد علیه السلام جد ایشان و بخش دیگر به امام باقر علیه السلام پدر ایشان می‌باشد. این امر باعث شد شخصیتی مانند امام صادق علیه السلام ظهور نماید که آموزه‌ها و شخصیت و اندیشه‌هایش تا این اندازه کامل، پخته و عمیق می‌باشد و امام را در رویارویی با خطرهای مهلکه‌هایی که ایشان را دربر گرفته بود و جامعه اسلامی را تهدید می‌کرد، یاری نماید.

امام صادق علیه السلام رهبری معنوی جامعه و امامت را در مرحله‌ای بسیار سخت بر عهده داشت و اگر نتایج جنبش فکری و معنوی امام علیه السلام نبود، آثار ویرانگر دو حکومت طاغوتی و دیگر مشکلات جامعه اسلامی که از سوی دشمنان دین حمایت می‌شد، عقیده و مسلک مسلمانان را تحت تأثیر خود قرار می‌داد و مشکلاتی بزرگ و بنیادی ریشه‌های اسلام را متزلزل می‌ساخت؛ اما کوشش امامان علیهم السلام و حکمت

خداوند در برقراری و استمرار نبوت به وسیله ولایت و امامت با وجود تلاش سلطه خواهان و ستمگران ریشه های باورهای اسلامی را استوار و استوارتر کرد و ارکان دین را حفظ نمود. ظاهراً جامعه اسلامی از یک سو تحت تأثیر حاکمان ستمگر بود و از سوی دیگر زیر فشارهای دشمنان خارجی و دشمنان دین قرار داشت و از همه مهم تر رنگ های گوناگون ضعف در ایمان و دوری از دین در میان مسلمانان پدیدار شده بود؛ اما در این هیاهو، ناگهان مصلحی بزرگ ظهور کرد و چون ستاره ای در ظلمت ها درخشید، او مردم را بر ضد عوامل انحراف شورانید و باور و اندیشه درست را در برابر جریان های شرک و کفر برافراشت.

چنان که دیدید در جلد اول و دوم کتاب، گذرا به سیره و زندگانی امام صادق علیه السلام اشاره کردیم و با دوره های سیاسی آن زمان، و حاکمان معاصر با امام آشنا شدیم تا خوانندگانی که شرایط برایشان آماده نیست که به کتاب های مفصل رجوع کنند، نمایی هرچند مختصر از رخدادها و دگرگونی های زمانه امام علیه السلام در ذهن داشته باشند. هنگامی که نگارش کتاب زندگانی امام صادق علیه السلام را به پایان رساندم، با توجه به گسترده بودن جنبه هایی که درباره شخصیت امام صادق علیه السلام باید مورد توجه قرار می گرفت چه در چارچوب سنجش و چه از نظر زندگی سیاسی حضرت که بی شک در غالب زندگی فردی و شخصی ایشان نمی گنجد، با مسائلی روبه رو شدم که مرا وادار کرد که در جلد هشتم بخشی را به سیره عملی آن امام علیه السلام در برابر طغوت و دور کردن مردم از مشکلات آن روز جامعه اسلامی و تربیت شاگردان مذهب و زنده کردن یاد خدا و تعالیم دین برای آینده روشن، اختصاص دهم.

همچنین جلد هشتم شامل بحثی درباره فرقه اسماعیلیه می باشد که در بخش فرزندان امام علیه السلام، در آن جا که به موضوع امامت پس از امام صادق علیه السلام می پردازیم و دلایل منصوب را بر امامت فرزند ایشان موسی بن جعفر علیه السلام بیان می کنیم و دیگر اموری که اسماعیلیه آن را انکار می کنند، می گنجد، البته تلاش می کنیم تا جای ممکن،

بحث از حاشیه و زوائد خالی باشد و به همین جهت تنها به مسائل و اختلافات اساسی میان مذهب جعفری و باورهای اسماعیلیه بسنده می‌کنیم. تلاش می‌کنیم تا جای ممکن به حقایق مهم و سرنوشت ساز بسنده شود.

در پایان می‌خواهم این نکته که در موارد بسیاری در لابه‌لای مباحث مربوط به امام صادق علیه السلام به آن اشاره کرده‌ام را تکرار نمایم و آن این که بازشناسی شخصیت امام صادق علیه السلام نیازمند تحقیقات و تألیفات بسیاری است به ویژه آموزه‌ها و اندیشه‌های ایشان ثروتی دست نیافتنی و بسیار بزرگ به شمار می‌آید. باید گفت مقام علمی و جایگاه دینی ایشان آن‌چنان رفیع و بلند است که تلاش‌های همراه با تعصب و انگیزش‌های همراه با بی‌احترامی همیشه در مسیر و جریان تاریخ از بین رفته و کمرنگ شده‌اند و با توجه به تلاش‌های فراوان ستمگران و حاکمان جور باز چهره امام صادق علیه السلام در اوج خدشه ناپذیری و رفعت باقی مانده است؛ چرا که به اقرار همگان او داناترین مردم در زمان خویش و پیشوا و استاد علمای عصر خود بود. از خداوند متعال خواهانم که این آخرین توفیق من در راستای خدمت به اهل بیت علیهم السلام نباشد و از او می‌خواهم بر من منت نهد تا راهی که در پیش گرفته‌ام را به پایان برسانم.

کویت

محرم الحرام ۱۴۰۴